

Pridplata

na cilu god 1 fr.
na pol. god. 50 n.
Za stranu zemlju
1 fr. 25 nov.
Izlazi svake dru-
ge nedilje u
Četvrtak.

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

List za politiku pouku, zabavu i gazdinstvo.

Oglasi se prima-
ju po navadnoj
cini. Rukopisi ne-
ka se šalju u na-
plaćenom pismu.
Dopisi bez podpi-
sa se neprimaju.
Dopisi se nevra-
ćaju.

God. III. U Kalači

U Četvrtak 23. Listop. 1873.

Broj 24.

J A D S T A R E B U N J E V K E.

Ljuto cvili, ostarela Janja
Stara Janja, bunjevačka nana
Ako cvili, jestjoj za nevolju
Čudni glasi, do Janje dopiru
Čudni glasi, a sa čudni znaci
Da šenica, nije urodila
Grozna loza, da nije ponela
Daje Voda, njive potopila
Rodno voće, hala polomila
Sin sa otcem, u zavadi živi
Majka kćerku, na udai kinji
Kćeri majke, ništa neslušaju
Majke kćeram-milostje ne-daju
Brat na brata, pomrko pogleda
Snaje Svekrom poštenja nedadu
Sestre bratom, košulje nevezu
Prikiniše, svaku bratsku svezu
Ljuta bola, zijuća kollera
Svako vrsna, čemer i nevolja
Bunjevcaje, od svuda napala
Sirotinja, gorka poplavila
Janja s boi, Roda joj nestaće
Nevolja ga, s Zemlje istrebiće
Za rod nane, nikose nestara
Evo hoće, da se sav potarma
Bunjevački, krasni, dični, sinei
Svesu pria; neželi bunjevci!
Nosuju svoju, tudjom zaminuše
Krasne riči, svoje s odmetuse!
Knjige naše, nigdise ne štiju
Tek u Crkvi-gdi-gdi-akos čuju.
I to loše, nekoliko riči
Od čeg mladež, nikad s ne naući
Čvili Nana, i jade jaduje

Ona misli, nikoje ne čuje
Alje slušo, stari dida Mijo
Slušaoje, paje dozivao
Muči Janje — na zloti nebilo
Štobi zato, ja suzo ronijo
Što šenica, nije urodila
Grozna loza, roda neponela
Toje tako, od kakoje svita
God za godom, uvikje letio
Svaki sobom, roda donosio
Neki dobro, neki malo loše
Neki ništa — neki Zagoreše
Zaoto nam, naši vrli — stari
Kako pantim — i mi Nano sami
Znalismo se, uvik održati
Ni pomislja, daćemo propasti
Enot Nane tice Jarebiće
Gledni one, silne lastavice
Niti oru, niti Zemlje siju
Nit kopaju, nit šenice žanju
Bog nad nama, o svemuse stara
Svi Živimo, od njegova dara
Njemu samo, valja ugoditi
Krepkomu se, iz srca moliti
Što sinovi, otea nepoštaju
Kćeri majke, svoje neslušaju
Toje nane, rana prevelika
Ali opet, u tom ima lika
Kadbi naši, mladji i učeni
Oko toga Srcem prionuli
Knjige pisat- Narod poučavat
Kadbi velim- tili truditi se
Okol toga, svojski zauzoteše
Bunjevac bi Nimca sustigao

Sa mejdanaa, nebmu utekao
A kollera, od Boga je dana
Bez uzroka, nijenam poslana
Ima Nane, ljudi svakojaki
Pa da nije, jos Čuda ovaki
Nikad Boga, nobise sitili
Nit bi mu se, skromno pomolili
Obrnise moja stara Nane
Obrnise, svuda na sve strane
Uvidit ćeš rahatluk nepravdu
Uviditćeš laži, i provaru
Stare ljude, sa malo poštenja
Sirotinju- bisnu- ne pokornu
Bogataša sa lazom skopćana
Gora gada, od ovoga nema
Kakvom mirom do jako mirismo
Dobro Nane, još i prolazismo
Štos Bunjevci, Nosuje ostaviše
Štoje svuda, s tudjom zameniše
Riči svoje — štose postidiše
U zaborav, štoje položiše
Nije moja, ni tvoja krivica
Nit i jednog, pravoga Bunjevca
Mis trudismo, dicu izučismo
Kao ljude, lipo odgoismo
Ali žalost — i velja nevolja
Štoim Škula — nije za nji svoja
Tudja Škula — tudji zavica
U Srca su njima uliveni
Ovo Nane, tribalob ličiti
Ove rane, vešto previjati
Koi začme dugovičan bio
U poslumu sam Bog pomagao.
Lázo Knéžević.

S V I E T S K A I Z L O Ž B A.

Malo ima ljudi, koji nije ob ovoj već nješto čuo, il štio. Al ovo je taka stvar, o kojoj što više čujemo, to se veća uzbudjiva u nami, želja i dalje slušati il štiti njeno opisanje. Narav je već svietske izložba takva: da prigledali je tisuća ljudi, svaki će o njoj različitu nacrtat sliku. Ovu želju da popunim htjedoh i ja o njoj nješto reći.

Iz sricdine ugarske, dosta je daleko do Beča: dokse pribaci ova daljina po željeznici — dosta može se izmienit rieči. Mene je sastavila sudbina s trgovci, ovi začevši razgovor, na friško stigoše do kracha, t. j. novčanog vratoloma po kom su mnogi bečvani novčanim životom stradali. Jedan bijaše medju njimi inostran bogat Israelitjanin. Ovaj kako mi se vidilo najdubljeje zagledao u onaj ponor, što je sjajet sjaja i taščoće progutao.

On reče: nebí triebalo da se na bursi drugi ljudi igraju već samo oni: koji poznaju nite svih novčanih osnova, od kojih se papiri t. j. akcie — dionice iznose na bursu da

se prodaju i kupuju. Ciena svake akcie odljučava se onom dividendom t. j. svotom, koja je od troška zaostala: da se podieli na pojedine dioničare. A poklem oni silni ljudi koji su svoju sriću pokušavali, ovo ni izdaleka poznavali nisu, nije čudo: što su oni koji su djavolskim salom pomazani njih zasliepit i u propast uvest znali. Al valjda će im ovo korisit, jel će uvidit: da bi probitačnie bilo pomajivo radit, i trudom teći imovian, nego ovu od sliepe sriće izčekivat.

Rad je glavina, za kamate neizerpljiva, koja nevara, već sad više sad manje, al uvik ti štogod donosi. Na ovo pametno razlaganje nemogoh da neprimjetnem: da gospodine! radnja, a koje s bogoštovjom skopćana! jel ako nije, onda se naravno s ljubi s oholostju, taščoću i proždrlostju, pak što god rad privriedi, to ono svo nediljom i svotkom kroz grlo prolju, pak nemoći i starosti na pomoć ništa neostavo. Gdeje bogoštovje, tamoje štedljivost. Sree boli dobru čovieku kad vidi: kako željezna i svakojaka tvorničarska društva veće ljude silomice pukom siromaštvu. Štiem: da je u Englezkoj dozvoljeno nadničaru tvorničarskom djelova-

ti, nediljom da neumre od glada. No vidite dok je englezki nadničar svetkovo sedmi dan, donle je imo kruha i odilo, a sad je i gol i gladan, premako radi i nediljom pak u svoj eoropi nema siromašniog nadničara, nego je onaj englezki tvorničarski. Tako će isto proć i ovi naši, što su ih u tvornice upregli. Do poldne u nedilju rade, popol podne idju u mijanu, i tamo do pol ponediljka ponajviše sve popiu i pojidu.

Razuman čovik mora da se ob ovakom prizoru žalosti, jerbo takim načinom a istim tvornicama, u kojima se opravljaju sve one stvari : što zasvidočavaju civilisaciju, obraženost, pripravljaju se ujedno koprine što zastiru um, i kuje se surovost, koja diviačinom zaslepljiva ljudsko srce. Šta će biti G. ovim načinom drugo ? no da će se barbarstvo nastaviti u sried evrope, koje će biti tim opasnije : što će biti djavolskim salom namazano.

Nakalaj sa će se njekojim mamljivim riečam prevratni socialistah, pak će umjetnim postati : kako da kidaju sveze društvene ; taru, lome, pale, i ruše, što je obražen um uzdigao i srce svetim Evangjelijom oplemenjeno zasnovalo. Revno molit Boga, radit neumorno, i štedit razborito, trieba da se uči čovik, ako hoće ; da se zaodie i kruhom najide. A ovo se uči u ovoj obćoj škuli : koja je vazda otvorena, i jednako podieljuje nauku glavničarom i nadničarom. Ako nedilju radom pogazite, zatvarate pred radnikom vrata ove škole, t. j. kuće božje i na dvie ruke otvarate mu ona : gdje mu se zamračiti mozak, okori srce, probudi trbu na proždrllost, izedi se ne samo okripljajuća, krv već i svaki novčić, kog bi tribovala kod kuće nemoćna obitel. Ovako se razgovarajuć stigosmo u Beč, Austrijski glavni grad, na kog kad bacih oči, ove se zasjaše silnom svetloću što sivaše iz svih ulicah na strana putnika.

Da ! i mjeseci ti pokaziva uvik samo ono sjajno lice : u koje kad gledaš i tražiš tvoje ljubljene, što su te u smrti predišli zaboravši se : da on ima i opaku stranu, za kojom se možda zadržaje jad i lelek. Ni je dragi štioce drugičie ni s Bečom : da ti iznami iz žepa one novce štosi ih teškim za ojom zavriedio, razkrili ti sjajne svoje grude, i razvijue na njima sve što je um izmislit i umjetna ruka osnovati, znaat; pak se na friško zaboraviš : da imaš kod kuće dragi članovah koji željno izgledaju : hoćešli koji novčić i kući odneti da nabaviš zimište, i nemorao budeš zebst, gladovat, ili zajmit pa tako zemljište vinograd utamanit da ono od svojih odstraniš.

Dobro je uzdu nametnut željam, koje baš ako i iz jednog srca izilaze, ni su sve ni liepe, ni dobre, ni pravedne. Ako ovoj sjajnosti, i mi samo našu svetlu stranu iz krečali budemo, neće mo zakrit onu opaku, na kojoj će se pokazati naši jadi, pak će nam i onda odjekivat u našim ušima kad ih začepili budemo. Jel što ne unidje kroz oči i uši, to ulazi kroz pamet i srce. Ovako pozdravismo Beč, pak što brže pohitismo izložbenom dvoru, i kad mu prag nastupismo izpade nam pero iz ruku, premda se zapanjismo na ovoj razkriljenoj liepoti — koja nam je za dahnuća sva očućenja.

Poštovanog štioea nekini natoliko želja ovakav prizor uočiti, ko mene toga živu sliku naertati. Al naravno da bi za ovo triebala umjetna ruka, pamta ne zaboravljiva, pažnja neumorena, i svakovrstna znanost veoma iztegnutim granicam. A premda se ovo ni jedno nenalazi u našoj siromašnoj glavi, nastojuću ovu izložbu samo onako naslikat kako sam je u mah izprva shvatio :

Ja sam meni smislio jednu bašču koju je sebi priredio najbogatiji čoviek na svietu, ovaj je prvo za velike novce kupio mjesto za baštu najudեսnie, drugo je sebi steko najglasovitija vrtlara, pa je ovom reko : nežali troška već što znaš izumit, i što umiš opraviti, to sve učini, da nebude nigdi liepše bašče ma i miliune potrošio. Sazovi u pomoć sve graditelje, vajare, kipare slikare, nadlivače i gdje god najdeš da što trieba sazidjat, neka prave, šaraju, rižu saljivaju diljaju, uglade, slikaju u slogu kako bi ti želio, da izgleda jedna najliepša varoš koja bi se napunila pukom od svih narodnosti u svečanom odilu podobranom. Neka je prostora travom najzeleniom zasijana, jezera, vodometna potoka, al

baš i morske vode, s njezinim živinam. Neka je na onih zelenih prostori eviča, što je pod svakom podnebjem zemlju zakrasilo, razspi posvud izmiešane carske dvorove, palate velikaške, i kuće poljodilske, i još i Crkve i Škule, neka ništa nemanjka što bi triebalo u jednoj varoši. U takim palatam poredjat sve što je velikaška blagajna liepog i krasnog znala prikupiti, a u kuće poljodilske što se u ovoj pravi, troši, i potrebuje na rad jilo pilo odiću i obnću od malog do najvećeg, pa i ono od počela svieta; tu nekaje vezivo fino velikaške gospoje na svili i kadifi, al neka bude razvijeno i ono što je naša dika, skromna, al umjetna diva načančala, naprela nasnovala, i natkala.

No vriedno je da i ona sgrada u koju će se ove liepote ponamiestjat bude ukusno sagradjena. Uzdignieć je dakle u sriedi ove evietne bašče u takom slogu da neizgledala bude ni ko carska palata, al ni kao kuća božja. Već pružieć je najprije u duljinu, i ovu ćeš prikim sgradam izprikrizat da izgleda krilata, kanda je od carski dvorova bečki i franceski sastavljena. Pa da bude niemačko ime prodičeno : iz one duljine baš na sriedi ćeš uzdignit široku i tako visoku kupolu, da kad se na nju uzpneš svu milinu bečku vidiš. Sliku ćeš joj zajmit od one vaticanske svetog Petra crkve u Rimu. Al da je nepoznadu i nereknu : da je talianac izumio — nastavieć je na dva reda stubova i u četiri komada razdielit. Na desnom kraju one duljine smiestieć jedno ukusno četverouglo zdanie gdje će se poslagat razni država krasne slike i kipovi, s inih rukotvori stariog i novieg doba. Sastrag ćeš kuće kao pojedine palate sazidjat za pojedine države i Austrijske pokrajine — u koje će se proizvodi njihova zemljišta ravna i planinska košto i starine pomećat. A za ledji ovih palata — ćeš nastavit jednu dugaćku sgradu — u koju će se shranit sve ono što ljudi pod imenom malih i velikih strojeva razumiju, na kojima će se neprikidno raditi ko u rodjenoj tvornici. A uz dva kraja i svud na okolo cio prostor ćeš zasut s kraljevskih dvorovih, više narodah — i poljodilskim kućama baš košto u Hrvatskoj, Erdelju Galiciji, i t. k. izgledaju svana i iznutra. Više ti neće da kazem u toj sgradji već samo ti još nalažem : da putuješ po Europi, Americi, Asii i Africi pak gdje god nadješ što su od 3000 godinah ljudi izumili, od zlata srebra dragog kamena stakla, eripa drveta opravili, od svile lana, vune zasnovali i svakovrstnim bojam narešili to sve iz skupi, s onim zajedno : što danas visoko obražena pamet zna stvorit, ruka opraviti, kraljevski žep platiti, pa ovamo donesi i poredjat umno, ukusno, u toj ogromnoj srgadi po redu narodnosti, kako si što od koje zajmio. Nemoj gledat šta će stat oni okviri i armari, u koje ćeš to pomećat, već neka je sve sjajno ko nebo, blištućim zvizdam zasijano, pazi : da neostane ništa u Beču, Parisu, Londonu, Berlinu Milanu Carigradu Atini, Kairu Najjorku Filadelfiji, Petrovomgradu i t. d. što je krasno i skupo, već neka se to sve ovde razastre, što je tamo i ovamo naučan na pisao, umjetnik od zlata srebra dragog kamena narizao, tkalac od svile vune, lana zasnovao za porabu crkve, škole, za Carskepalate, na zadovoljenje kraljevah i kraljičiech, velikaških gospoja i gospodjičiech na gizdanje njeznih knjeginjah. Uzmi sobom u vosak salivene naravne likove gradjanah zanatliah poljodiljaceh u narodno svečanom odilu po najviše iz Turske, Egipta, Grčke Galicie Dalmacie, i njekoje iz Rusie. Done si sve ono : čimo trguje po svem svietu trgovac, radi tvorinar u svojih velikih tvornicah, zanatlia u svojoj radionici. Svakovrstni poljodiljac, na ravni, na planini, u šumi, na njivi, polju, i vinogradu, a nemoj za boravit ni najliepše konje, i krave u štalam, po gospodi opravljenim. A buduć znaš : da se ovo trieba da se obrani na moru i kopnu, to ćeš svakovrstno oružje pokupiti, i opraviti morske galie ladje trgovačke i vojničke. Nemoj izostatit ni jedno orudje : što se uporabla u ratu, još ni kola i nosila za bolestne i ranjene svim onim obskrbljena, što je ovim i liečnikom nužno. Kako je bilo rečeno, tako je gori pomenut vrtlar po nalogu toga najbogatieg čovieka koji je u družinu sakupio novčare da bude razdieljena skupo plaćena dika, sve potanko, najugodnie i udesnie uredio, izveo i izvršio. Ako si dakle dragi štioce sve ovo u svojoj pameti razlo-

žio, onda si sebi tamnu priliku svjetske izložbe stvorio. U kojoj izložbi ima sve ono i čime se oko, uho, nasladjiva a još i grlo i trbu izdovoljava, da brajko! tučeš i unutra nači jila i pila, a uokolo ogromne sgrade, naredjane su na sve strane po raznih narodnosti njihove gostione, gdjećeš za skupe novce svo ono dobit, što ti želudac za želi. Pa ako ti je mila najumjetnija bečka glasba možeš se je sit naslušat. A van krasnog ovog prostora u liepom Prateru, golemom bečkom šetalištu, načićeš stotinu i stotinu zabavah, tu se pokaziva što oko rada gleda, čemu se čoviek divi il smije, otvoreno je tu kazalište gde igraju umjetne glumice, pivaju glasoviti pivači i pivačice, sviraju na mnogovrstnim glasbenim orudjem iz svieta dolazeći glasbenici; sad se bečvani di ve jednom Americancu Sidneyu Tery, koji na hegedam pak sad na jednoj, sad na dvie harmonike krasne izvadjja melodie.

Četiri ulazka vode u prostoriu izložbe, pa da se barem plati ouo sapište na sikiri namiestjeni su na ovima ljudi, koji od svake ulazeće osobe uljudno pobiraju taksu od 50 novčića, i tako dozvole čovieku da unidje, pa kupa oči u liepoti, što ju je izobraženi um ljudski osnovao, da izdovolji svakog želju bio on kralj, velikaš, svećenik, učitelj, činovnik, il vojnički častnik, umjetnik, il obrtnik, trogovac zanatlia, i poljodilac, da uz perivojsku zabavu, svakome podieli nauku, za njega potrebnou. Kad sam vidio ono silno ljudstvo: koje se svaki dan u tisućah i tisućah razliva po onih prostorija onda sam ti dragi štioce ovako shvatio svjetsku izložbu, i potražio u njoj onog duha: što vlada gori i doli, na svo strane obražena svieta pa sam iznašao: da ljudstvo iz svih sila razvija, snuje, pravi, stvara ono što tielu trieba. I buduće nemože ruka čoviečja da dostaći naravnoj potrebnosti i gdjekad i nezasiťljivoj lakomosti, to neima potreboće, u kojoj se ona ne zaminjiva, strojevi, mašinami; pridji sad sva ona polja, i radionice, pak ne iznimaj ni škole svakdičeš nači strojeve, male i velike, koji se parom kreću i okreću, ovim se zasvidočava obraženost uma — koji izumljiva sriedstva: da se čovieku olakoti poso, koji ti svakim danom postaje veći, i terešniji, no što je bio onaj naših djedovah. Al da se ljudi za dušu malo brinu, neka nam dokazu je okolnost što se najmanje izložilo onog što se bogostovja tiče. Svjetska izložba je ogleдалo ljudsko: u kom vidiš čime se zabavlja um i srce čoviečje, kake misli i osićenja snjime vladaju. 1867 godine izložba franceska bila je u ovom obziru nješto bogatija. Lvo već i od to doba svietaje tako velik korak učinio na tvornom polju, da ti se svidja kaudaje na božje stvari sa svim zabravio. Slikar kipar vajar, graditelj — zanatlia i obrtnik, nadi mu ime kako ti je volja, svi su okrenuli ledja crkvi, stvaraju samo ono što svietaje godi, i mnogoputa samo draži strasti. Dakle po mom osviedočenju ova izložba ništa ni je doprinela crkvenoj umjetnosti.

Vriedno je ipak da se pohvale umjetni tkalci za onu svilenou, srebrnu i zlatnu robu što su je za crkvu odkali i umno navezli. Pohvalit trieba i ono slikare, što su na crkvene prozore krasne svete prilike namaljali. Dična je i ona kalvaria od željeza salivena u pariškoj tvornici Durennea, francesca odkudje izišao i onaj golem kip — što u sried kupole puni jezero razladjujućom vodom. Vriedno je spomenit i ono malo oltara i orgula — s onom gotičkom belgian-skom pridikaonicom na 10,000 forinti cienjenom. Al je ovo sve malina prama neizbrojenih drugih rukotvorja i velika nezahvalnost od umjetnosti — što ju je crkva svakog vieka najmilie njegovala. Usljed ove nemarnosti, koja nam malo ostavlja nade: da bi duh materialisma naskoro drugi koloriz zasisakao, po crkvu bi veoma zaslužan bio onaj muž: koji bi se preduzetnim duhom francesca Migne nadahnio pak sve crkvene umjetnosti barem na toliko obgrlio: da bi svakovrstno umjetnako bolje ruke oko svojeg imena sakupio, i svećenikom, za crkveni ures preporučao. Jerho danas sutra ni za skupe novce nećemo nači čovieka: koji bi nam svetim slikam, i kipovom crkve rešio, već trošimo novce na kojakve neumitne vrtljike, koji dom božji nagrde. No i ovakva čovieka porod valja izčekivat, od onog

vierskog pokreta, što se začimlje u franceskoj: da uzbuđi zasmrtvljeni duh nabožnosti; pa najprije proslavi Boga, i onda prodiči čovieka, rečeno je: da se da Caru. Što je carevo, al ista božja usta i ovo dodaše: podaj Bogu što je božje.

Kako se koja država svojim rukotvorju i proizvodom osvietlala, to su prosudili Gospoda strukovnjaci, i već razdielelili kolajne, s kojima su proizvodiťelje odlikovali. Meui valja samo ono reći: što je moje prosto oko opazilo: Austria i Niemačka buduće se njihova poštenja tielo, mnogo je žrtvovala da svoju učenost na svakom polju rada i proizvodva dokaže. Al i ono sve drugo što su ostale države razkriľile, tako je u stvari bogato, i opravi umietno, da se svaka prosuda u prostoj ovakoj glavi mora uztegnuti.

Jedno je vidno: da su taliani u neizbrojenih kipovi u kararskom mramoru rizanih i pokućstvom skupim kamečkom izvezenim sve drugo narode nadkrilili. U obrtu što vadi svoje predmete iz sveg onog što se da je oprest, odkat, diljat rizat, od draga kamena do stakla, mal ako neće triebat lovorom okrunit francesca i Belgianca, dočim u strojevi još nitko nije dostigo ingezko pleme. Meue su mnogo zanimale stvari pučki škola, koje je hrvat (G. Filipović umno opisao, pa kad sam vidio ona mudro izmišľjena silna obćila za pučku nauku namienjena, s njime zajedno bi žalio, ako ih barem preparaudie nebi nabavile, i u uzornih učiona uporabile: da se pripravnici s njima upoznađu, i dieci svakojaku nauku, a sebi trud olakote.

Donela je Turska svejeg Cara zlatno, dragim kamenjem natučeno priestolje, i drugo skupo cienje — ona je u društvu Egipta, Japanie, i Kine pokazala: šta umi najumietnom rukom opravit.

Daje sve ono zanimivo neću da tajim, al istini za ljubav moram očitovat: da i nesitna stvar pokaziva: da je istina u kršćjanluku, buduće je u njegovom radu umnost, umjetnost, na vagi liepote, dobrote, i pravde izmirena. A u onom, što nije kršćjansko manjka ukus i npridovanje. Da ovo mogu ovako vidit musulmani košto nemogu, sigurno bi se njihov um i srce dirnuo — uz svu onu linost, koja snjima vlada, i ovde, jel što oni van palate nadziru to je samo za nekoliko sati otvoreno priko dana. Tu imaš dvoro egyptaskog khedive, persianskog, i Japanskog cara, pa kad im oduzmeš što je i tu kršćjanska ruka napravila, ostalo nemože da te zanima. Radostno gleda oko slavensko sve ono što je ruka ruska, poljska česka, Srbska, Hrvatska, i Dalmatijska opravila, mnogo se napridka zasvidočilo, al tušta se valja još znojiti — da stupimo u trag naroda, koje su slaveni imovinom i svojim tielom zakriľjivali — da mir i pokoj, uživaju pa svoje duševne i tvarne sile razvijaju.

Velika je šteta što subatičke bunjevke nisu svoje krasno rukotvorje, i ukusno al skupo odielo iznele na vidilo, dočim je pod magjarskim naslovom svih drugih ngarskih narodnosti kućevno tvorje razvijeno bilo. Dakle bunjevci su već natoliko zabataljeni, da im uestalo i traga? e tako je kad se grana odlomi od svojeg naravnog stabla, pak se siluje da se ueiepi u tudje, što ju neće da primi. Subatčani! vaši učeni sinovi kakono reče slavni Ivan Kukuljević: zidjaju drugom palate, kada svom rodjenomu negrade ni kolibe.

Onu izložbu što su je francusi 1867 godine držali neću da spravnam s ovom bečkom, al moram i niemca da pohvalim, pak izjavim: da je niemac više potrošio na vanski lik izložbe pak je ovim troškom oku većma ugodio. Niemac je htio da zastidi francesca, al mu je ovaj predmeti umjetnosti i obrta oči zasjao, i uputio ga G. Bismarku, neka posvidoči: da francusu neima para. Jel mu je stvorio pet milijarda za dvie godine, i ovim iznenadio kneza Bismarka, koji je mislio: da će barem 10 godina sidit na grudih liepe franceske, dok niemac nebi ojačao u Lotringi, al je francus, uman i rovan, i kad mu u poštenje dirnu, onda nepozna ni dana ni noći, već nebo i zemlju zaklinje: da mu podju u pomoć, da može iznenadit i g. Moltkea, pak se na skoro prid Berlinom s njime rukovat.

Država i družina neće miliune naknadit ovom prigo-

dom štovi je potrošila na izložbu, al biti će poznatiji austrijsko-ugarsko Hrvatski obrtnici, rukotvorci sa svojim tvorbama, a poljodilci sa svojim proizvodom. Ugarska je dokazala: da ima toliko dobra vina, da bi silan svijet zadovoljila. Nemanjka drugo, već sabrat nauku u postupanju s vinom i poštenu rieč u trgovini sačuvat. Bečvani sa svojim okolišom za stane i živež sabrat će liep novac, koji se i onako najviše priliva u bečke blagajne iz kesah slavenskih i magjarskih. Svoj interes nisu niemci ni ovom prigodom zanemarili, budući se svijet onim većma zanima što nepoznaje, zato su sgrado po najviše u iztočnom slogu napravili, pa u nitkojih gostiona i švabice u iztočne ženske priobukli, da ljude na jilo i pilo na mame.

A valjda su primili nauku od praktičnih inglezah: pak neće te liepe i skupe sgrade kvarit, već će jih u tom njihovom razkošnom lugu zadržat, i godimice izlagat u njemu rukotvorja i proizvodbe austrijsko-ugarske, pak će i u buduće novce vidi — iznatiželjni u svoj žep sabirat, i ljudsku izpraznost, na gizdoću namamljivat.

D O P I S I.

H a m b u r g 26. Srpnja. Ovo je bila još u ono vrijeme kad su prije niemci carevali slobodna varoš; budući su carevi uvik potribovali, noveca, a gradjani su ga po trgovini tekli najskole oni, koji su stanovali na obala morskoi, dočim su ga plemići nemilo i to ridko trošili na koristne stvari; bilo je lahko gradovom steći slobodu, što su trgovačke varoši ne ridko i izprile budući su svoje galie i na obranu trgovine imale. Medju takve valja uvrstit i Hamburg gdi se najživahnija obavljat trgovina sjeverna mora. Zato se u ovom pristaništu nalaze, iz sveg svita galie, i tu se govori svakojaki jezici, ko jednoč u Babelu. Stanovnici su ovde bankari novčari, dućanžie, zanatlie, i nadničari, kojima radnja nikad nepristaje, jerbo, se trgovina neprikida, i ova tako na obali Elbe košto i u nutarnjih grada, radinje uvik potriebuje, ovi dakle, neimaju brige o načinu žića jel ako su zdravi priko nedilje zasluže 14—16 for. srebrni. A kad nedilja osvane onda samo gledaju gdi se kakvo veselje navistuje, po želji ga izberu i posli podne sa svom familijom pohode. Žali bože što nedilju barem prije podne Bogu ne žrtvuju, već najviše u poslu provedu, i posli podne se zabavljaju, zato nema ovde mnogo crkva, al krēma u svakoj kući iz koji do 1—2 sata posli ponoći neizginjavaju. Stanovnici slide kako ga slide protestantisam, ima dosta i Židova, a malo katolikah, i to zato: jel prije desetak godina u sjevernoj nimačkoj gledali su katolika kano gubavca. Na toliko je bila glava Lutherana predsudom napunjena. Mi smo pol pedlja dulje kapute imali, no što ji običajno nose, i nismo naišli uz čovika, koji se nebi u nas zagledao. Zato se nečudim, što su prije 8—10 godinah dica se u Berlinu na dva ugarska svećenika koji se u reverendi pokazali kamečkam vučali. No u tom smo mi bunjevci obraženii jel kod nas dica, ako tkoga u neobičnom odilu vide, to će prije pobie, nek da će ga napadati. U Hamburgu se skupljaju oni niemci, koji se od svoje domovine raztaju, da sebi u Americi steku bolju sriću, odud jih priko Liverpvola na sve strane Amerike šalju. Mi još nismo u takom broju da bi se valjalo u drugo zemlje iz seljavat. Al ima već taki selah gdi je više siromakah, nego što bi tamo za poso tribovalo, dočim na drugom neima u potribnom broju, nebi dakle škodilo: ako se i mi nebi tako jako vezali rodnom mistu, već ako je više bratjah, da se njekoji primiste u drugo selo, gdi za svoj jedan komad zemlje i po dva mogu kupiti. Ovako čine niemci, pa se uvik na dalje šire, ko rasteća voda. U svih nimački gradovi starešine varoški veoma se o tom brinu: da se čistoća po gradu uzdržava, da se zdrava pijaća voda nabavi, da se večerom grad prosvitli, da iz nutra i vani bude dosta šetališta, za sve gradjane, sokaci kaldremisu i staze od blata sačuvaju, i to sve zato da jim se zdravlje pričuva; jel u veliki gradovih silni je gad svakojaki, koji se po podzemni jarci daleko na polje vodi, ipak se nemože zrak ovim sa svim očistit, jerbo

ima i mnogo tvornicah. Trava i drva čiste zrak, zato neima već varoši, gdi se nebi javni vrti opravljali, i drva sadila i pro najužjih sokaci. Što ovi gradjani i radi toga čine, jel što koja varoš više lipi i nesvagađauji stvari posidu je, i što je lahko do nje doći, i što je povoljnije po njoj razgledati, to se u nju većma izkupljaju inostrani, koji svoje novce tamo ostavljaju, pa tim načinom stanovnici dobivaju prigodu, svoj proizvod lahko i to skuplje svako vrime prodati. Nebil dobro bilo da se starešine i naši gradovah u tom obziru probude, i uvide: da je ona svaka krajcara koja se na obću stvar potroši, na dvostruku kamatu izdata. Al kod nas je običajno malo još takvih ljudi koji bi htili shvatiti: da što-god se više troši na gradjanske škole, javne sgrade, zabavne stvari, ukrasjenje i uređivanje tim postaje varoš bogatija, i to ne samo ukupno već i u pojedinih. Hamburg ima jezero veliko, okolo kojeg se sad već nova varoš zidja, i to najkitnia u tom jezeru pridržaje varoš na svom trošku mnogo labudovah, na što bi naši bunjevci kazali: tu se ne gazduje dobro, kad se na takve nepotribne stvari troši. Al neizkušani šokac nezna: da se tu silni ljudi izkupljaju, i u tom radost niku nalaze, kad tima voće i zemljičke bacaju, pak i tu i u gostioni troše. Koji novac što god priko više ruku prilazi, to više ulazi u žep siroma čovika. Vridno je viditi ovog grada silnu spravu, s kojom se vodi u grad voda, da ženama nije potriбно dalje od svoje — kuće ići, već ako joj volja, može vodu baš u kujnu uvesti, to nebi rekao: da bi je mnogu popili, jel ovde i malo i veliko pije, pivo, a tko više posidu je noveca, taj i vino košta. Ovo je tudan svakdi skupo, jel čokota nije viditi, ako ne u bašči gdi mu moraju zimi sobu grijati, ko u Berlinu u vrtih bogatih novčara, i kraljevskih palata. Al valja umrti, zato triba pravo reći: Hamburganci i vodu veoma poštivaju, i to skuplje procinjivaju nego bačvanski šokci, koji se raduju izlivu dunava, budući jim taj ribe donese, jerbo pašnjake s njom polivaju, pa uvedu vodu, po neizbrojenih, prokopi u varoš, da jim ladje do svakog sokaka mogu doprti, i tamo gdi triba svoj espap izložiti, a drugi za iznos izložiti. Baja od davnaje trgovačka varoš, al ni šugavicu, koju joj narav dala nikad nije opravila, da bi ju svako doba poslužila, bože sakrani da bi pokušala bila dunav u varoš uvesti ta valjda ni puta nebi imala do Dunava da ga varmegja ni je načinila. A koliko godina kako piački i kaldremski dohodak uživa. No da su se kod nas starešine više starali za korist gradsku nego za svoj žep, svako bi selo drugoče izgledalo. Kad sad gdi koje ni tvrde nidosta alvatne škole nema, već i seonske kuće samo odrpane ima.

Stari roduljub.

P O S L E D N J I M A R O N I T A.

(Historička pripovjedka.)

III.

Suzno oko moje kud ćeš pogledati?
Tužno srce moje što ćeš dočekati?

Veličanstven li je, Bože moj! taj Juričev grad na Dubovcu. S lieve ruke obuhvaća ga ladni Kapoš potok, a s desne polukolo naokolo pravjeka šuma divne golome ravnine. O uzvišenu prostranu brežuljku vije se ogromno selo slovačkih stanovnikah s ubogom crkvom i duhovničkim stanom. Što je poznana u okolici od Šaša i Iriga, od Čurke do Kozara sve ti grne, sve se vozi, da pozdravi Dubovića poštenjaka.

Podne je zvonilo u dubovačkoj crkvi, zvonilo i u gradu. Dubović se udaljio u drugu sobu, da po staru hadetu, na klečec pozdravi „pomoćnicu kršćansku.“

Svi se gosti sakupili, jedinoga Maronića nema.

— Neznam, reče u neke nekavice, — nepojmim kako bi me Vid i Anka s Vladimirom iznevjerili. I pogleda na krasnu si kćerku Jelicu.

— Doći će oni, tato! odgovori vila Dubovičeva grada, još ćemo malo počekati.

Dubović je pritajio svoju onomadnu nesreću s Turci, on je prešutio do objeda i siromaka Dobrenića zatvorena u

„birodskoj“ jovanačkoj kuli, da iz ustah Vidovih čuje novosti žabračkoga kraja.

Nu zahiman, — Žabračanah nema! Gosti sjednu da obeduju. Zdravica se zamienila zdravicom, davorija davorijom. Napokon ustane starina Jurić i nazdravi svojim gostom, a gromoviti „živio“ odjekne po svem gradu. — Za njim se digne junak krvi mohadžkih biskupah vitezovah: pečuvškoga Filipa Morea, ostrogonskoga Ladislava Zalkana, kaločkoga Pavla Tomorija, varadinskoga Franje Perenjija, gjurskoga Blaža Pakša, čanadskoga Franje Čaholija, djakovačkoga Gjurgja Palinaja, — junak od oka fra Antun birodski ovom rieči :

— Gospodo! 157 godinah je kako se naš junački narod bori proti Turčinu za vjeru, slobodu, jezik i narodnost. I skoro bih rekao: nikada nas više. Matica je kršćanstva danas Beč, i padne li on, propadosmo svi. Tko si junak na mejdanu, paši sablju, nabijaj pušku, brani vjeru i otačbinu. Živio slavenski narod, živila naša sloboda! Vjeri i rodu život! — Smrt Turčinu!

Gromovitu „živio!“ nebi kraja, a grmljavini mužarah odazivaše se puškaranje „Juriću u slavu“ hajdučke šumske bande. Pod praskanjem pušakah utrču kola u Dubovičev dvor. Dva žerava istom se razmahala od Vidina do Dubovca. Došljak sajde s kolah i pojuri ravno uz skaline u dvoranu gostovah.

— Dobro došo fra Ivane! dobro došo! vikne društvo. A kamo djeda Vida? — — —

Redovnik izpukne list iz habita i pruži ga drščućom rukom starcu domaćinu. Jurić natuče očale na nos, otvori list i čita :

„Čestitamo ti oboje tužnim sree, vriedni susjede Juriću! Vladimira neima. Po kazivanju Mitra noćobdije sa majurske bašče izčeznuo u hajduke. Pozdrav gostom od Vida i Anke.“

U taj hip zavlada u dvorani čas tišina. Jedan zatim pita ovo, drugi tumači ono, a nitko neopazi, kako munja nemila udesa opali sree divno Jelice, ukradše se iz dvorane u samotnu sobicu svoju.

Majka joj bila izišla u kuhinu, da se pobrine za čio objed fra Ivanu. I vidivši o povratku da Jelice nema, počie čie do u njezinu sobicu. Vrata su zatvorena. Iz sobe se čuje jecanje i težki uzdasi: jao i umrijet ču preboljeti neću! Jao, Vladimire! zaboravit čie neću!

Vrata se otvore, a kćerka pane suzna majci u ogrljaje. Jednoj i drugoj presjele zabave, — više se medju goste povratiti nehtile, već ko da Jelicu boli glava izajdoše obe u dogradni perivoj, u onaj debeli lad nuzkapoškoga jošika.

— Saveto! zovne Dubović gromkim glasom sa prozora na bostan. I u taj mah trgne se mati iz kćerinih rukuh i odzvav se mužuh pohrlu u grad. Sobaricu Milicu pošalje gospodjici, a sama ostane u krugu zabavnih gostih.

U osmi sat večeri nebi već ni strane duše u gradu. Svaki mužkarac dadè o polazku svetu rieč zakletve: na osvetu proti Turkom!

— S Bogom starče! posljednji čie fra Ivan, — možda za uvijek! Zagrlu poštenjaka Dubovića i izmakne mu iz dvora. A na zapadnom nebu zatitra večernjica zviezda.

IV.

Tavna noći puna za me mraka,
Sree moje jes punije jada. —
Jad jadujem nikom nekazujem,
Već nevjernom dragom na daloku!

Dan je Križeva za kršćano žabraškoga predjela sretno minuo. Jer dočim su pakostni Turci nad ostalimi krajevii užasno biesnili, kurdski paša Kurdok nije se danas ni maknuo iz svoga grada. Fernana je porazdielio doduše, do turska straža čvrstvo posjedne prielaz izmedju Kurde i Žabračka i nepusti na ov kraj ni žive kršćanske duše. Imadjašo valjda zapovied prepriečiti svako narodno sblizenje, nebi li tjerani kraj kršćanah većim dielom našao smrt u Kapošu. Nu Kurdokov grad čamio je u slutnji, da čie doskora motriti konačnu pogubu kršćanah u ovoj okolici.

Davno je zvono sa kurdske daščare crkvice oglasilo kršćanom počinak. No tko da počiva, kad mu se uže za vrat plete? Tko da odahne, kad s turske konjaničke hajke tužnje sokaci slovačkoga sela Kurde?

Kula Kurdokova grada oko 10. satih noći u živu je plamenu. Kršćanke majke sa sitnom dječicom slutile su žalostnu kob. Zato i nje u 10. satih pozvalo zvono u crkvicu sv. Ivana Krst. na molitvu. Bilo je užasno čuti težke uzdah kršćanskih srdacah, a još užasnije rieči fra Makarije Dolanića, kurdskoga dušobrižnika, kojimi je pozvao molitelje, da se Bogu mole za sreću kršćanske vojske.

Istom je o. Makarija završio slovo, evo Kurdokovih poslanikah, dje fratra iztrgoše iz sred crkvice, a kršćane stare i slabo razagruše na svo strane. Bunitelja Makariju poveli u grad Kurdokov i baš, kad se približavali kapiji gradskoj sa fratrom sužnjem, evo i fra Ivana put Zabraka. Bude odmah uhvaćen i s kolah svučen, te pred pašu odveden.

— Os geldi papa (dobro došo oče!) pozdravi vatreno Kurdakov i jednoga i drugoga fratra. Neupitav ih ni riečju ništa, dade odvesti za kulu u tavnu podzemnicu, u kojoj bje već pet fratarah izdahnulo dušu.

Oblaci se nadperjali nad selo Kurd i nad pašin grad, rekao bi prikrit čie ih potopnicom bujicom. A spod oblakah iz ubogih stanovah slovačkih čuli se žalobni vapaji kršćanskih dušah: o Božja majko moli za nas! I sva narav odiše: moli za nas!

U to sievne munjevita puška pred kapijom Kurdograda. Kočolski paša Mehmed, Semčunjski alipaša Ized, Birodski paša Dand, i Sakčanski poturčenjak čifut Solian (salamon) utrču na divan u Kurdokov dvor.

U ponoćni sat zapovjedo čaja, zabukte čibuke i poglede jedan drugoga, kad li se u jednoč razasja soba kano u pol dana. Rog zatuli s kule, zvono zazvoni kurdsko.

— Vatra! Vatra! Vidingrad! Vatra! Jao Dobringrad! usta vika i žamor, izmjenjivan munjami i gromovi nebesah. U živu donebnom plamenu gori Vidin gori Dobringrad! A iz plamena se čuje užasan jauk i lelek s obe: pomoć! pomoć Vladimire! — Pomoć! pomoć dobri ljudi!

Zahman. Nezasitan plamen proždri dobra Vida i požužnu Anku! Gradovi po trećiputa od postanka svoga zapaljeni s ukolini plastovi siena i slame, te trskom pokrivenimi stajami još većma uzplamćeni, osvetom Turakah izgore do temelja.

— Tako valja majko! uzdahnú u kuli Kurdokovoj zaštićena djevojka, gledajuć si oca, padnuvša u naručje materi.

— Nebilo ni nesudjenoj mladi bolje! odgovori mati. I u taj čas strahotne mutue noći, ah! da je tko motrio pozorno s doljna ugla Dubovičeva bostana plačuće isto nebo i zemlju čuo bi u nizpotočnu jošiku uz težke uzdah ovo rieči :

Oj Milice vjerna sobarice! — Pozdravi mi moju milu majku
Nek nepije Kapoš vode ladne; — Jer čie popit moje čarne oči . . .
To izusti . . . u dubljnu skoči . . .

Ah! bila je to dvogodišnja Vladimirova ljubovca, nesudjena vjerenica, 17-godišnja, iz očeve se doma iztrgavua i sdvojivša u talase Kapoša udavljena divna vila Jelica!

Tamni oblak raztrgo se u dvoje, a nad zatužilom baščom uciviljena Dubovića nujno je trepala jutarnjica danica.

U kuli mu svu noć kukala kukavica. Pred zoru u dvoru žalobno vijao pás, a na grani obljubljene Jeličieue akacije nekoliko putah na oči domačih dvorjanikah zakukurikuula kološ. I majčin se burni izpunio san: cjelivala je plačuć mrtvu Jelicu svoju! I ostavila nam grozovita Kapoša „žalostan vir!“ (Sliedi.) Blaž.

NOVINSKI GLASI.

— Vilim nemački car 17-og je oko pet sati u Beč stigao. Naš presvietli kralj je uzvišena svojeg gosta već na postaji St. Poltena pozdravio. Bečke novine raznose glasovo mira evropskog, koji se zasniava u carski pohodi. Sbog cara

Vilima trebalo je i G. Bismarka veselo primiti — u koga je srce moralo čudnovato kucati, kada mu je pružio ruku Nj. Vel. Car Franjo Josip; utisak što su ga odriču generala La Marmora krenula, ni je se moglo već su svim utaložili. 18-og u društvu našeg Cara Vilim je pohađao izložbu, gdje ga je sila svetinja dočekala i neprikidno pozdravljala, G. G. Bismark i Andrašya, često se sastaju, pak i izložbu zajedno pohađaju.

— Preuzvrsena Bana Hrvatskog sve jednako pozdravljaju brzjavakam i deputacijam.

— Družini: što je krajište same usula u zakup na 12 godina i molila i da se ugovor integne na 24 godine. Nj. Veličanstvo je dozdovolilo: da se svota na ovu godinu spadajuća na došastje razdijeli, i od nje kamata u 6% platja, a u ostalom ugovor i nadalje ostoljoi.

— Ono novčano stradanje što se prolitio pojavilo u Beču, a skoro ponovilo u sjevernoj Americi, sada se pomolilo u Berlinu, i mnoge novčare u pruskoj u ponor stovavilo, prije je bankar Gustorp, stradao, kojije stitije glavine izokupljao; da izvede svoja mnogovrstna proizuća.

— Magjarske novine napreda se svojednako: da Srhom prilježu bijelje neobjaviti prema ukupnoj domovini. Naravno sve zato: da bude opravdana zabrana izbornih konferencija. Kakve deakovei obdržavaju bez i kakve priroke. Ovakva politika može biti po nastajuje izbore uspješna, ali ostaje glavim pitanjem: hoće li biti po umitronj narodnosti korisna? Moć i sila nisu uvijek najrazbortiji savjetnici.

— Do posljednjeg Rujna izloženih trošak narastao je do 14,709,933 a dohodak iznosi: 2,681,627 fl. dakle manjak nadmašava još uvijek dvanajest milijuna.

— Prasi nedozvoljavaju orleankom prinu Aumalu; da pohađi: bojna polje francoskonimackog rata od 1870 godine, koja su pod vladu prusku pristijena.

— Francosi su podijeljeni u dvije obće stranke, jedna želi uspostaviti kraljevstvo, a druga nastoji ustanoviti republiku. Pa se o obe strane spronuju na odlučni korak prigodom najbližeg zasjedanja saborskog. Njemačke novine govore: da je teško nagadati, uz koju će stranku otići poljopolja, i da je bolje razvitiak nastuplje izokupiti. Ipak toliko znamo: da bi G. Bismark volio republiku u Franceskoj, buduć je siguran, da bi po takoj upravljana franceska ostala po svem slablaćna.

— Napoleonide su svršili: da će u slučaju, ako bi Bourbonci pozvali V. Henrika na prijestolje, predložiti: da se odnuka povjeri pučkom glasanju, neka se ovim izjavi, koga želi: da kraljuje vrhu francesko.

— Glas sa na novo da će Nj. Veličanstvo naš premisliviti kraj svoj Petrogradski posjet kod Rusa izvršiti tekom mjeseca Studena.

— Turcima se nedopada što Austrougarska neće da sudjeluje u litaćenju kršćjanah; zato su skrplili, jedan spis po kom bosanska, tužba, nebi drugo, bila: već pustia izmisljajčina, na poticanje konsultata austrjjskog osnovana: ko bi mislio da bi muslimanska linost i na ovake spletke sposobna bila?

— Porta premakuje skoro Egypat svojstvih nezavisnosti nadarila, ipak se napinje da svoju vlast, u rumani i Srbiji uskrsi. Mal ako joj nedeli saveće najveći dušmanin. Jed drugie nebi moguće bilo, da onda začima ovaku borbu, kada se omražava s Austrougarskom.

— Turski Car nije u Litvadi da pozdravi ruskog Vladara, k njemu će na skoro i naš Car, a Vilim mal ne svake godine posjeti svojeg rođjaka. Kako se vidi: sad je zasjala zvezda nad Petrogradom, Bog daj, pa bila ova predhodnica sunca, što ga čekamo da ograne vrhu istočnih kršćjanah.

G A Z D A L U K

— Neka živu pilili! Više putah se tuži baha: da je kvočka zagnjavila pilice pod sobom, il da su se još u jajetu

zatsili. Tomu se može pomoći. Da se pilici u jajih nezaguše: treba komad friška čimena (ledino s travom) iz zemlje izsjeci pa mečniti u grijezlo. Vлага toga čimena nadopuniti će sjajnost (friškost), koju je jajce po izjavljivanju izgubilo. Jer ako nema do jajeta vlagu, onda nutarnja opnica (kočica) u jajetu tako otvrđne, da ju slabašno piščo prokluvati nije kadro. — Da pilice pako nemajući kvočka: valja nekoliko danah prije, nego li se izlegu i izpoli kvočke izrće, malo siena ili slame pod grijezlo usukati, da grijezlo uebude odveć duboko. Tim će se ono razširiti i jaja neće jedino na drugom ležati. Jer nije čudo da se kukavče pileće zadavi, kad na njem njih više počiva. Ja običajem, veli jedna baba kokošarica, samo malo slame razastrijeti po tratini (čimenu), da je pod kvočkom ležaje jednako i tvrdo, pa mi izrću, brata Boga i svi pilici zdravi i veseli!

Svinje gojenice moraju podpuno počivati. Takove su svinje tromie: kad se najedu trebaju počinka, da jim žolida pojedjenu hranu dovoljno prokuvava. Stogod takva hranjenjka nemiruju, to treba odmah odstraniti. Zato koci takove krmadi valja da su odjeljeni od drugih kotacah. Te nahranjeno svinče treba poslje obroka zatvoriti, da se odmara (skupa s ostalimi svinjama koje za tucindan uzgojavamo). — Ako se kraj kotca nalazi mali dvor, bez nomira i buke, treba naj pri liepu vremenu koj sat pustiti svinče, da se po volji protvrbu i izvaljajka, a ako je moguće i ikaljuza. To će mu sloditi na zdravlje. U ostalom čim većina dobija, tim će manje ljubiti trku i prosti zrak.

Guba u voćnjacih često traju vočke. Nalazi se na granah, po deblih i koranjima stajala. A dolazi ponajviše na staro drvo, prije no mu je sudjena smrt. Guba na kori opazava se često za kiše, osobito ako je zemlja pod stablom muljovita i lusa. Takve gubice su s početka jako mebrane i muljovite. Kasnije tako krupte, da kradu i otraju sav sok u drvetu. Takovu gubu valja odkinuti i kora staru gulgulji, da drvo k sebi dođe. — Nego ima i druga vrst gube, koja raste ne na kori, već na samu drvetu. I ona je s početka mekana, ali s vremenom otvrđne ko i drvo. Tu treba odrezati, a ranu na drvetu paklenjašom (smolom) zamazati. — Guba na korenu je najpogubljajša. Ona odvlači drvetu svaku hranu, te odjaj kakavno drvo, na kom se inače nikakova nena-lazi mana. Usdaja ju odvisi vlačna zemlja. Zato valja gubu s korenu skimiti, koron obrezati, nanovo ga zemljom zatrpati, i zemlje smrvljenom krovom posuti. A k otomu valja savišnu vlagu od drvetu odstraniti, i stajalo će bujno napredovati.

Pomoć proti ogrizenja voćakah. — Protivni voj (miris) čudje furansko, i mahađa se u njoj kislosti drva, čine je za zgodno sredstvo za odbiti od vočke zarezanike i drugi gad, brez da vočki sta škodi. Neće ni zecovi dirati takvu vočku koju s mlekonom pomiesanom čudjom koliko visoko možemo, politi budemo. Očisti skoranju zemlju, te posje koronje čudjom, i to si spasio od pokvarenja. U slabij voćnjacih se da ovo dobro potrolovati. (Wochenblatt für Land- et forsch-wirtschaft Nr. 30.)

B. g.

TRGOVINA I OBRTNOST.

CINA RANE. Budimpešta 23. List. Žito ban. 81 fl. 6 f. 90—95 n. 87 fl. 7 fr. 55—60 nov. Usan. 81 fl. 7 fr. 15 nov. 86 fl. 7 fr. 70—75 n. Srednjoeg. 81 fl. 7 fr. 5—10 n. 6 fr. 86 fl. 7 fr. 75—80 n. — Rus 77—78 fl. 5 fr. 55—65 n. — Jasan. 66—68 fl. 3 fr. 30—60 n. Zlat 45—48 fl. 2 fr. 5 n. — Kukuruz banat. 80 fl. 4 fr. 70—75n. djurecka masa.

Novac. Zlat. Dukat 5 fr. 51—53 av. Srebro na 108 fr. 25 n.

Visina vode dunavske.

Budimpešta 30-og List. : 6' 4" nad 0. opada. Peftm 30-og List. : 4' 3" nad 0. Vreme: Zuhitidilo, bez kiše.